

EUROOPA ENERGIAHUVIDID TEENIV VÄLISPOLIITIKA

Komisjoni ja peasekretäri / kõrge esindaja dokument Euroopa Ülemkogule

SILMITSI VÄLISTE ENERGIARISKIDEGA

EL ja maailm vajavad usaldusväärseid, mõistlike hindadega ja säästvaid energiavoogusid. See on majandusarengu ja Lissaboni eesmärkide saavutamise võtmetegur. Energiaturvalisuse, jätkusuutlikkuse ja konkurentsivõime vahel on selge seos.

Kasvav sõltuvus impordist, mis pärineb ebastabiilsetest piirkondadest ja ebastabiilsetelt tarnijatelt, kujutab endast tõsist riski. Mõned suurtootjad ja -tarbijad on kasutanud energiat poliitilise surve avaldamiseks. Muude riskide hulgas on ELi energia siseturu mõjutamine väliste osalejate poolt, kelle suhtes ei kehti samad turureeglid ja kelle suhtes ei rakendu nende koduriigis samasugune konkurentsisure.

Turvaline energiavarustus vajab sise- ja välispoliitika ühendamist. ELi tasemel on vaja rohkem meetmeid – selleks kutsus Euroopa Ülemkogu komisjoni roheline raamatu¹ alusel üles võtma oma 2007. aasta kevadisel kohtumisel vastu Euroopa energiapoliitika ja prioriteetse tegevuskava, millega jätkatakse komisjoni poolt 2006. aasta lõpus esitatava strateegilise aruande edasiarendamist. Ta kutsus ka Euroopa Komisjoni ja peasekretäri / kõrget esindajat üles aitama samal ajal kaasa ELi energiaalaste välissuhete strateegia koostamisele.

Kahtluse alla ei seata liikmesriikide seaduslikku õigust jätkata oma välissuhteid energia varustuskindluse tagamiseks ja valida oma siseriiklikult kasutatavad energialiigid. Siiski edendaks ELi sise- ja välistegevuse kogu ulatust arvestava sidusa ja keskendunud ELi energiaalase välispoliitika väljaarendamine kollektiivset välist energiavarustuse kindlust. See aitaks ka ELil tõhusamalt vastu seista suurte väliste energiatarnijate võimalikele strateegiatele, mis mõjuvad kahjulikult turumajanduse põhimõtetele.

Käesolevas dokumendis käsitletakse seda, kuidas saab ELi välissuhteid, sealhulgas ÜVJPD kasutada tõhusamalt, et püüda saavutada meie ühist eesmärki tagada usaldusväärsed mõistlike hindadega ja keskkonda säästvad energiavood.

¹ Euroopa strateegia säästva, konkurentsivõimelise ja turvalise energia tagamiseks (vrd dok 7070/06 + ADD 1 (COM(2006) 105 lõplik)

Loomulikult on tegemist esialgse dokumendiga, mis on mõeldud arutelu algatamiseks. Kuid selles rõhutatakse ka konkreetseid meetmeid, mida saaks kohe rakendada. Energiaalaseid välissuhteid ei saa kunstlikult eraldada laiemast küsimusest: millist energiapoliitikat EL ja liikmesriigid tahavad. Selle küsimuse vastus on osa tegevuskavast, mis esitatakse järgmisel kevadel. Edasiarendatud sisepoliitika on EL-i energiaalaste välisuhvide järgimise eeltingimus, ja eeltingimus selleks, et paremini hinnata, missuguseid vahendeid saab EL välissuhetes nimetatud huvide edendamiseks kasutada.

JUHTPÕHIMÕTTED

ELi energiavarustuse välisjulgeoleku edendamiseks on tähtis võtta vastu ühtne lähenemisviis, mis taotleb järgmisi eesmärke:

1. Edendada kolmandate riikidega sõlmitud energiapartnerluste kaudu läbipaistvust ja häid valitsemistavasid energiasektoris, mille eesmärgiks on luua vastastikku kasulikud, avatud läbipaistvad, mittediskrimineerivad ja stabiilsed õiguslikud tingimused energiainvesteeringuteks ja -kaubanduseks.
2. Suurendada tootmis- ja ekspordivõimsusi tootjariikides ning arendada ja ajakohastada energia transpordi infrastruktuuri tootja- ning transiidiriikides.
3. Parandada investeerimiskliimat Euroopa ettevõtete jaoks kolmandates riikides ning avada ELi tööstusele energiaressursside tootmise ja ekspordi valdkond.
4. Parandada energiakaubanduse tingimusi, kasutades mittediskrimineerivat transiiti ja kolmandate osapoolte juurdepääsu ekspordi torujuhtmete infrastruktuurile.
5. Edendada füüsilist ja keskkonnaalast turvalisust ning energiainfrastruktuuri ohutust.
6. Innustada kogu maailmas energiatõhusust, taastuvenergia, sealhulgas biokütuste kasutamist, väheste heitmetega tehnika kasutamist ja ratsionaalset energiakasutust.
7. Rakendada Kyoto protokolliga asjakohased mehhanismid.
8. Mitmekesistada energiaimporti toodete ja riikide lõikes.
9. Kooskõlas tuumarelvade leviku tõkestamise kohustustega ja võttes arvesse Euratomi asutamislepingu sätteid, luua rahvusvaheline kord rikastatud uraani tarnimiseks riikidele, kes on valinud tuumaenergeetika arendamise võimaluse.
10. Edendada strateegilisi varusid ja julgustada ühendatud varude hoidmist koos partnerriikidega.

Nüüd oleks kasulik käsitleda energeetilise julgeoleku kahte komponenti: toimivad turud ja mitmekesistamine.

TOIMIVAD TURUD

Kindlate ja mõistlike hindadega energiatarnete tagamise parim vahend on hästitoimiv maailmaturg. See loob kindla ja reageerimisvõimelise ülemaailmse energiavarustuse, mis lihtsustab investeerimisotsuste tegemist, leevendab kriise ja annab kindluse nii tarbijatele kui ka tootjatele. Kuid turud ei toimi vaakuumis; nad vajavad füüsilist ja õiguslikku infrastruktuuri, samuti teavet ja läbipaistvust, ning võtmeosaliste aktiivset osalemist.

Seda võiks saavutada nii, et laiendatakse ELi energiaturgu, liites selle naabrid ühisesse regulatiivsesse piirkonda, milles kehtivad ühised kaubanduse, transiidi ja keskkonnanäeskirjad. Laiemalt võttes peaks EL turgude avamisel toetama vastastikkust ning järgmiste turureeglite austamist: mittediskrimineerimine, konkurents, läbipaistvus, järelevalve teostamine.

Meil on vaja veenda ELi mittekuuluvaid tarbijariike, et ülemaailmsed energiaturud võivad olla neile kasulikud. Kui nad järeldaksid, et ainus viis turvalisuse tagamiseks on kahepoolsed kokkulepped, suureneks energiasüsteemi katkestuse oht.

MITMEKESISTAMINE

ELi energeetilist julgeolekut saab edendada energiaallikate, geograafilise päritolu ning ka transiidikoridoride mitmekesistamisega. EL peaks hõlbustama ELile võtmetähtsusega naaberriikide olemasoleva energiainfrastruktuuri hooldamist ja ajakohastamist, samuti uue infrastruktuuri arendamist.

Mitmete uute gaasiprojektide osas on juba otsused tehtud või on need jõudnud kavandamise lõppjärku (Põhja-Aafrika, Lähis-Ida, Kaspia piirkond, Venemaa ja Norra). Lõpetamise järel võiksid need luua uued energiakoridorid ja uued impordivõimsused, mis moodustaksid olulise osa ELi praegusest gaasitarbimisest. Lisaks annaksid veeldatud maagaasi terminalid erilise panuse varustuskindluse parandamisse. Oluline on ka Kaspia piirkonnast ja Kesk-Aasiast pärineva nafta ELi tarnimiseks mõeldud suurte rahvusvaheliste torujuhtmete arendamine

Kõiki vahendeid alates poliitilistest dialoogidest ja ühenduse sellistest poliitikatest nagu kaubandus-, arengu-, konkurents-, teadus- ja keskkonnapoliitika kuni rahaliste toetuste ja laenueni, sealhulgas EIP, EBRD ja muude rahvusvaheliste finantseerimisasutuste laenueni, tuleks kasutada sidusalt, et kiirendada nimetatud infrastruktuuriprojektide valmimist.

TULEMUSTE SAAVUTAMINE

Käesolev analüüs näitab ELi energiaalase välispoliitika olemasolu tähtsust. See peab olema sidus (toetatud kõikide liidu poliitikate, liikmesriikide ja tööstuse poolt), strateegiline (tunnustades täielikult energiaga seotud julgeolekuküsimuste geopoliitilist mõõdet) ja keskendunud (olema suunatud nendele algatustele, kus liidu tasemel võetavatel meetmetel on selge mõju liidu huvide edendamisele). See peab olema ka kooskõlas ELi laiemate välispoliitiliste eesmärkidega, näiteks konfliktide ennetamise ja lahendamise, tuumarelvade leviku tõkestamisega ja inimõiguste edendamisega.

Energiaalane välispoliitika peab põhinema ELi huvide selgel määratlemisel ja usaldusväärsetel riskide hindamisel. See tähendab tagamist, et ELil on vajalik seirevõimekus varase hoiatuse andmiseks ja ta parandab oma reageerimise suutlikkust. EL peaks energiaturvalisuse jälgimiseks ette nägema energiaalase julgeoleku kontaktisikute võrgu, kuhu kuuluvad ka liikmesriikide, komisjoni ja nõukogu peasekretariaadi esindajad, ning arendama analüüsimist ja tegevuskavasid. Euroopa energiavarustuse vaatluskeskus võiks samuti anda väärtusliku panuse.

Tõhus energiaalane välispoliitika sõltub sellest, kas suudetakse rakendada meie märkimisväärsed ühisvahendid meie ühiste huvide teenistusse. See tähendab, et tulemuste saavutamiseks tuleb kaasata tootja-, transiidi- ja tarbijariigid. Ja see tähendab tunnustamist, et poliitilised väljakutsed nõuavad poliitikutevahelist dialoogi (sealhulgas riigipeade ja valitsusjuhtide vahel) kahepoolset, piirkondlikul ja mitmepoolset alusel.

Võimalikud arendatavad algatused:

Kahepoolset tasandil

- Arvestades, et EL ja Venemaa on ja jäävad energiasektoris vastastikku sõltuvateks, töötada kõiki energiatooteid hõlmava tervikliku kokkuleppe saavutamiseks Venemaaga. Eesmärgiks peaks olema ELi ja Venemaa energiaturgude integreerimine vastastikku kasulikult, vastastikuselt, läbipaistvalt ja mittediskrimineerivalt. Kõige parem oleks, kui läbirääkimised sellise kokkuleppe saavutamiseks toimuksid partnerlus- ja koostöölepingule järgneva lepingulise raamistiku kontekstis.
- Jätkata strateegilist energiaalasest partnerlust Norraga (sealhulgas toetada tema soovi liituda energiaühenduse asutamislepinguga) ja jätkata samasugust lähenemisviisi Alžeeria suhtes.
- Aidata Türgil täielikult ära kasutada oma potentsiaal saada suureks energia transiidikeskuseks ja eelkõige edendada tema kiiret liitumist energiaühenduse asutamislepinguga.
- Rakendada EL-Ukraina vastastikuse mõistmise memorandum energiakoostöö kohta, lisada tulevasele kahepoolsele lepingule terviklik energiapeatükk ning näha ette Ukraina liitumine energiaühenduse asutamislepinguga.
- Pöörata erilist tähelepanu Euroopa naabruspoliitika (ENP) tegevuskavade energiaga seotud sätete rakendamisele.
- Arendada kahepoolset energiakoostööd tähtsate tootmis- ja transiidipartneritega Põhja-Aafrikas ja Aafrika mandril, Kaukaasias, Kaspia piirkonnas ja Kesk-Aasias, Lähis-Idas ja Pärsia Lahe piirkonnas ning Ladina-Ameerikas.
- Edendada kahepoolset dialoogi ja koostööd tähtsamate tarbijariikidega, eelkõige USAga (kellega on energiaküsimustes vaja pidada rohkem poliitilist dialoogi) ja ka Jaapani, Hiina ja Indiaga, püüdes leida ühist lähenemisviisi ülemaailmsetele energiaprobleemidele. Eesmärk oleks parandada maailma energiaturgude läbipaistvust ja toimimist, ning arendada säästvaid energiaressursse ja energiatõhusust.

Piirkondlikul tasandil

- Laiendada ELi siseturgu, laiendades energiaühenduse asutamislepingut, liites sellega asjaomased EMP ja ENP riigid.
- Arendada ENP kaudu õigusnormide lähendamist, et parandada investeerimiskliimat ja luua võrdsed võimalused turgude avamise, ausa konkurentsi ning keskkonnakaitse ja ohutuse osas.

Mitmepoolsel tasandil

- Integreerida ELi energiaalased eesmärgid täielikult tema mitmepoolsesse kaubanduspoliitikasse ja vajadusel püüda neid saavutada WTO kaudu.
- Viia lõpule energiaharta transiidiprotokolli läbirääkimised ja kindlustada energiaharta lepingu ratifitseerimine kõigi hartale allakirjutanute poolt.
- Julgustada G8 liikmeks olevaid liikmesriike ja komisjoni kasutama nimetatud foorumit ELi energiahuvide edendamiseks, sealhulgas koosseisus G8+5, mis koondab peamisi tootjaid ja tarbijaid.
- Kaaluda, kuidas tugevdada koostööd Rahvusvahelise Energiaagentuuriga ja suurendada selle liikmeskonda.
- Toetada rahvusvahelist kokkulepet energiatõhususe kohta, edendada taastuvenergiat arendamist ja energiatõhusate tehnoloogiate kasutuselevõttu.

Euroopa Ülemkogul palutakse kaaluda, kas need ettepanekud peaks olema algatuseks laiemale analüüsiprotsessile, mis viib selleni, et 2007. aasta kevadel lepitakse kokku Euroopa energiapoliitika ja üldise tegevuskava suhtes, ja kui suures ulatuses tuleks neid rakendada juba enne nimetatud laiema protsessi tulemusteni jõudmist.

Lisa: ELi gaasi ja naftatarbimine 2004. aastal allikate lõikes

GAASNAFTA		
Import Venemaalt	24%	27%
Import Norrast 13%	16%	
Import Lähis-Idast		19%
Import Alžeerias	10%	
Import Põhja-Aafrikast		12%
Omamaine toodang	46%	21%
Muud piirkonnad	7%	5%
